

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

תוכן עניינים

- א. ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה דכתיב לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדו וגו'.....2
- ב. כל המבזה את המועדים כאילו עובד עכו"ם.....2
- ג. כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים.....4
- ד. ושתי רצועות וכו' תנא של חמור ... אמר הקדוש ברוך הוא יבא מי שמכיר אבוס בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו.....5
- ה. אבקתא אית ליה כי בעי מיקמר ביה כי בעי מרפה בה.....5
- ו. אין מעמידין חזנין אלא חסירי כח ויתירי מדע ... כשהוא מגביה מגביה בשתי ידיו וכשהוא מכה מכה בידו אחת כי היכי דליתה מדידה.....6
- ז. הגדול שבדיינין קורא השני מונה והשלישי אומר הכהו ... מצוה לצמצם ואי לא צמצם חוזר לתחלת המקרא.....7
- ח. אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים.....8
- ט. כפתוהו ורץ מבית דין פטור.....8
- י. קלה בין בראשונה בין בשניה פוטרינ אותו נפסקה רצועה בשניה פוטרינ אותו בראשונה אין פוטרינ ... אמדוהו לכשילקה קלה פוטרינ אותו לכשיצא מבית דין קלה מלקין אותו ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה מלקין אותו.....8
- יא. כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם שנאמר ונקלה אחיך לעיניך כשלקה הרי הוא כאחיך.....10
- יב. כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה.....11
- יג. אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת.....11
- יד. ויאמר לקוצרים ה' עמכם ואומר ה' עמך גבור החיל.....12
- טו. הבאת מעשר דכתיב הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובהנוני נא בזאת.....12

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

דף כג.

א. ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה דכתיב לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדו וגו'

כבר התבאר במסכת יבמות דף ד. שכל¹ יבמה שדינה שתחלוץ ולא תתייבם, הרי זו נוטלת כתובתה. וכן אם היה יבמה מוכה שחין או שאר מומי אנשים, חולץ לה ונוטלת כתובתה. ואין כופין אותה ליבום² דדרשינן סמוכים דכתיב (דברים כה פסוק ד) לא תחסם שור בדישו וסמיך ליה (שם פסוק ה) כי ישבו אחים יחדו וגו', לומר אף על גב דיבמה יבא עליה בעל כרחיה, בזו אין חוסמין טענתה אם יש לה טענה הוגנת כזו שלא תתייבם לו, אלא חולץ לה ונותן לה כתובתה.

וכן הדין לדידן דקי"ל מצות חליצה קודמת, אע"פ שאין כופין אותו לחלוץ, צריך ליתן לה כתובה מיד שהרי דינה כחלוצה³. ואפי' היו המומין ההם בבעלה, יכולה היא לומר לאחיה הייתי יכולה לקבל, ולך איני יכולה לקבל.

ב. כל המבזה את המועדים כאילו עובר עכו"ם

חול'⁴ המועד אסור בקצת מלאכות, ומותר במקצתן. לפי צורך הענין שהיה נראה לחכמים להתיר. כמבואר במסכת חגיגה דף יח. ומאוד יש ליוזר שלא להקל יותר ממה שהתירו חכמים שי"א⁵ שמה שאמרו חז"ל המבזה את

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קסה ד

² לבוש שם. אפילו למ"ד מצות יבום קודמת.

³ ועיין ט"ז שם ס"ק ו שאע"ג שישנה תקנת קבילות בחלוקת הנכסים. מכל מקום הטעם לתקנות הקהלות בזה מבואר בת"ה סי' ר"כ משום תקנות עיגון שראו כמה פעמים שבאו הנשים לידי עיגון משום דזימנין דחפץ הוא ליבם והיא אינה רוצה משום דסניא ליה חשו שלא תתענג ע"כ תקנו שיחלקו הנכסים ויסכימו שניהם לזה לחלוץ. ולפי זה נראה דבאותן שכופין אותו לחלוץ אפילו בזמנינו, אין לו כלום אלא היא נוטלת כתובתה והמותר ליורשי המת ואין לחולץ שום זכות על זה יותר משאר אחין. ולפי"ז כל שכן במוכה שחין ומומין דילפי' ליה הכא.

⁴ שו"ע ונו"כ או"ח תקל א מ"ב א

⁵ עיין באר שבע סנהדרין שם כאן שעשה מזה מחלוקת רש"י ורמב"ם וז"ל והמבזה את המועדות. פירש רש"י מועדות, חולו של מועד. ונ"ל שהוכרח לפרש כן מדנקט המבזה ולא נקט המחלל, אלמא שאינו מדבר ביום טוב עצמו אלא בחולו של מועד, דהואיל ואינם חמורים כיום טוב אינו חושש לשמרם בעשיית מלאכה, או

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

המועדות⁶, כאלו עובד עכו"ם. הוא אפילו אם מבזה את חול המועד כגון שעושה מלאכות האסורות בחול המועד, או שנוהג בהם מנהג חול באכילה ובשתיה. כמבואר בסנהדרין דף צט. וי"א⁷ שאין איסור ביזוי חול המועד חמור כל כך אלא מבזה את המועדות היינו שאינו מכבד את יום טוב כראוי לו בעונג אכיל ושתיה⁸.

גם חייב לכבד חוה"מ במאכל ובמשתה וכסות נקיה שלא ינהג בהן מנהג חול⁹. ומהרי"ל לבש בגד של שבת, ומצוה לקבוע סעודה על הפת אחת

שנוהג בהם מנהג חול באכילה ובשתיה. ויותר נכון בעיני לומר דרש"י למעמיה אזיל, דסבירא ליה דמלאכה בחול המועד אסור מן התורה, כדפירש בריש פ"ב (דחגיגה יח, א ע"ש רש"י ד"ה את חג המצות) [דמועד קטן] (יא, ב ד"ה אלא אפילו) גבי אלא אפילו במועד דאיסור מלאכה מדאורייתא כו', ולכן פירש נמי אהא דאמר רב ששת בפרק אלו הן הלוקין (מכות כג, א. וכן פסחים קיח, א) כל המבזה את המועדות כאלו עובד עבודה זרה, דכתיב (שמות לד, יז) אלהי מסכה לא תעשה לך וסמך ליה את חג המצות תשמור, ופירש רש"י (במכות שם) את המועדות חולו של מועד, את חג המצות תשמור מפרש בחגיגה (יח, א) אם בראשון ושביעי הרי כבר אמור, הא לא בא להזהיר אלא על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה. וכן פירש רשב"ם בפרק ערבי פסחים (קיח, ב ד"ה כל המבזה), וכבר חולקים עליו התוספות בפרק אין דורשין (ד"ה חולו של מועד) וכתבו דהא ליתא, דאיסור מלאכה בחול המועד מדרבנן הוי. ולפי דבריהם הא דאמר רב ששת כל המבזה את המועדות, היינו יום טוב עצמו. וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות יום טוב (הט"ז) מדקבע הק מימרא בדיני הכיבוד והעונג של יום טוב עצמו.

⁶ דהיינו שעושה בהן מלאכה כפירש"י ועיין באר שבע סנהדרין צט.

⁷ דעת הרמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכה טז ואפשר לומר דלפי דבריהם הא דא"ר אלעזר המודעי והמבזה את המועדות איירי נמי דוקא ביום טוב עצמו, אבל בחול המועד אינו ראוי לעונש חמור כזה שלא יהיה לו חלק לעולם הבא, מאחר שאין בו איסור מלאכה אלא מדרבנן, ולא אשכחן בשום איסור מדרבנן עונש חמור כזה. אבל לדעת רש"י דאיסור מלאכה בחול המועד מדאורייתא הוי, הלכך חמיר עונשיה כל כך כמו ביום טוב עצמו, ולפיכך פירש והמבזה את המועדות חולו של מועד. כן נראה לי.

⁸ וק"ק על הרב מגן אברהם א"ח סי' תקל" שכתב ועכ"פ ענשו גדול דאמרינן המחלל המועדות ופירש"י דהיינו חוה"מ וק"ק דמאי מייתי מרש"י למ"ד דמלאכה בחש"מ אסור מדרבנן הא רש"י סבר שהוא מדאורייתא והוא סיים להביא מ"ד שהוא מדרבנן וכתב ועכ"פ ענשו גדול וכו' ומוכח דכונתו בין שהוא מדאורייתא בין שהוא מדרבנן ענשו גדול. וא"כ אין ראיה מרש"י כדאמרן. ורש"י גרים המבזה ולא המחלל כמ"ש הרב באר שבע. ומ"ד שמלאכה בחש"מ אסור מדרבנן גרים המחלל ומפרש על י"ט. פתח עינים כאן

⁹ מגן אברהם בשם תניא, וכן איתא במכילתא פרשת בא בהדיא כוותיה נהובא בביאורי מהרש"ה שעל התניא. אלא דמה שכתב התניא כשאר יום טוב השמטתי, דלעניות דעתי אין להחמיר כל כך בזה, דהרמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב הביא גם כן דחול המועד נקרא מקרא קודש ואף על פי כן בפרק ו מהלכות יום טוב שהעתיק שם בדין ט"ז חוב כבוד ועונג מטעם מקרא קודש, לא העתיקו רק לענין יום טוב ולא לענין חול המועד, דשם לא העתיק רק מצוה דשמחה, שמע מיניה דסבירא לה דלענין חול המועד אין להחמיר בזה, ועל כן צריך לומר דאף דחול המועד נקרא גם כן מקרא קודש, מכל מקום כיון דלענין מלאכה מן התורה מותר בחול המועד, ועל כל פנים בדבר האבד מותר לכולי עלמא, הרי דאין קדושתו חמור כמו יום טוב, ולכן גם לענין כבוד אין לדמותו ליום טוב, וזהו נראה דעת הרמב"ם. ומה דמשמע מהמכילתא הנ"ל דצריך לכבדו באכילה ושתיה וכסות נקיה, יש לומר דהיינו לכבדו יותר מימות החול בכל זה, אבל אינו מחויב לדמותו לגמרי בזה ליום טוב, ועיין לעיל בסימן תקכ"ט במשנה ברורה סעיף קטן ט"ז שהעתיקתי מהגר"ז דלענין כבוד ועונג אין חייב בחול

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

בלילה ואחת ביום דכיון דמצוה לכבדו באכילה ושתייה, ועיקר אכילה הוא לחם, וכן חייב לשמוח ולשמה בהם את בני ביתו כמבואר במסכת פסחים דף קט.

ג. כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים

אסור לספר או לקבל¹⁰ לשון הרע ורכילות מן התורה, בין שהוא מהדברים שבין אדם למקום או מהדברים שבין אדם לחבירו, דהיינו שלא נאמין בלבנו שהסיפור הוא אמת, וכן שלא נאמין בלבנו שמה שסיפר לו שכך וכך עשה לו פלוני, או דיבר עליו פלוני, הוא אמת כי על – ידי – זה יבוזה בעינינו מי שנאמר עליו. והמקבל עובר בלא תעשה שנאמר (שמות כג פסוק א) לא תשא שמע שוא לא תשא שמע שוא ואמרו חכמינו ז"ל במכילתא שזו היא אזהרה למקבל לשון הרע ולבד שאר לאוין ועשין המצטרפים לזה.

ונכלל בזה גם האיסור להעיד עדות שקר¹¹. שהמעיד שקר הרי הוא נושא בפיו שמע שוא¹², או שדורשים לא תשא, לא תשיא, היינו שלא תגרום שיתקבל שמע שוא

ועי"ז נגרע ממדרגת מין אנושי שלו, עד שהוא גרוע יותר מכלב ואמרו חז"ל שכל המספר והמקבל לשון הרע ומעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים שנאמר לא תשא שמע שוא וסמך ליה (שם כב פסוק ל) לַכָּלֵב תִּשְׁלַכֶּנּוּ אֹתוֹ. עוד אמרו שגדול עונש המקבלו יותר מן האומרו.

המועד דלא נאמר בהן מקרא קודש, והנה עצם דין זה מוכח מהרמב"ם כמו שכתבנו, אכן מה שכתב דלא נאמר בהן מקרא קודש צריך עיון, דהרי הרמב"ם עצמו בפרק ז סובר דמקרא קודש קאי גם על חול המועד, וכן הוא גם כן מנהגנו בתפלת מוסף בחול המועד שאומרים מקרא קודש וזכר ליציאת מצרים, וכן הוא דעת האחרונים לעיל בסימן ת"צ סעיף ג, וצריך עיון. ודעת המגן אברהם בסימן זה כהתניא, ובפרט שכן מבואר במכילתא וכנ"ל, אלא דחייבו בכל זה קיל מיום טוב וכמו שכתבנו, ואפשר דגם הגר"ז מודה לזה. שער הציון שם ד

¹⁰ חפ"ז חיים לשון הרע כלל ו אות א, רכילות כלל ה א

¹¹ חפ"ז חיים פתיחה להלכות אסור לשון הרע לאוין ב

¹² עיין רשב"ם פסחים קיח. ומהרש"א וערול"ג כאן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

והטעם¹³ הוא פשוט, כמו שכתב המהר"ל מפראג, כי הכלבים היו שומרין את עצמן בעת הצורך מלחרוץ לשונם, כמש"כ (שמות יא פסוק ז) ולכל בני ישראל לא יחרץ פֶּלֶב לְשֹׁנוֹ. והוא, אשר חלק לו ה' בינה ודעת לא יוכל לעצור את יצרו מזה, על – כן הוא גרוע ממנו¹⁴.

ד. ושתי רצועות וכו' תנא של חמור ... אמר הקדוש ברוך הוא יבא מי שמכיר אבוס בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו

כבר התבאר לעיל דף כב: שהחזן המכה את המחויב מלקות של תורה רצועה של עגל בידו כפולה לשנים ושנים לארבעה, כלומר שתי רצועות כל אחת כפול לשנים שהם ארבע רצועות כשהן כפולים, ושתי רצועות של חמור¹⁵ עולות ויורדות בו כלומר שהרצועות של העגל הכניסום בתוך היקף רצועה של חמור, לקיים מה שנאמר: (ישעיהו א פסוק ג) יָדַע שׁוֹר קִנְהוּ וַחֲמֹר אֲבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע וְגו', כנגד זה הרשע שעבר על מצות התורה.

ה. אבקתא אית ליה כי בעי מיקטר ביה כי בעי מרפה בה

¹³ חפץ חיים – שמירת הלשון חלק א שער הזכירה פרק ח
¹⁴ ופשוטו הוא, כי דרכו של כלב תמיד להגביה קולו ולהבעית, ולפעמים גם לנשוך למי שעובר לפניו, אפילו אם אותו האיש הולך לפי תומו. כן דרך בעל לשה"ר, לקלקל בקולו על הכל, על כולם הוא מוצא עולות ומבזה אותם. ועל כן ראוי הוא שיושלך לפני הכלבים ויבעיתו וינשכוהו כמדתו. ובעל ספר חרדים בפרק ז' כתב בשם המקובלים, שלפעמים מענישים אותו למעלה שמגלגלים נשמתו בכלב. וזה רמז מה שאמרו ראוי להשליכו לכלבים עיני שם. שמירת הלשון חלק ב פרק יד
¹⁵ נ"ל דלאו ב' רצועות של חמור ממש היו, רק רצועה א', דכשכופלה יהיו כעין ב' רצועות, דוגמת ארבע רצועות דרישא, דלרש"י הנ"ל סי' פ"ד רק ב' רצועות כפולות היו, וכן מוכח קצת מלקמן דקאמר ידה טפה, לשון יחיד, דעל אותה רצועה של חמור קאי דקצת ממנה היה משתמש לבית יד, ובה אגודים ב' הרצועות של עגל, והאי עולות ויורדות בה דקאמר, הכי פירושה, שהיה בב' הרצועות של עגל במקום שנכפלו באמצע ב' נקבים בכל א', ומניח רצועה א' על חבירתה ומכוון ב' הנקבים שברצועה זו נגד ב' הנקבים שברצועה האחרת, ובהנקבים הנ"ל תוחב ב' קצוות של רצועת החמור תחלה ממש למעלה, וחוזר ותוחב אותן ב' הקצוות דרך ב' הנקבים שבצד התחיבה הראשונה, לצד מטה, דהיינו לצד הבית יד, וחוזר ועונבן למטה עם הקצת שהניח מהרצועה כפולה שהכניס בהנקבים בתחלה אמנם להכי הלכוהו ברצועה של עגל וחמור, על שם הכתוב ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, רק לקחו עגל תחת שור, דשל עגל רך ונכפף יפה סביב גבו, והרי גם שור בן יומו נקרא שור [כב"ק דס"ה ב']. תפארת ישראל [יכין] מסכת מכות פרק ג משנה יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

עוד התבאר שם שרוחב הרצועה טפח, וארכה כדי שתהא מונעת עד פי כריסו, וטבעת, קשר, לולאה, או עניבה¹⁶ יש במקום שמכניסין את הרצועה שכשרוצה מאריך עבור אדם גבוה שיגיע עד פי כרסו וכשרוצה מקצר לאדם נמוך שיגיע עד פי כרסו¹⁷, וי"א¹⁸ שהיה בב' הרצועות של עגל במקום שנכפלו באמצע ב' נקבים בכל א', ומניח רצועה א' על חבירתה ומכוון ב' הנקבים שברצועה זו נגר ב' הנקבים שברצועה האחרת, ובהנקבים הנ"ל תוחב ב' קצוות של רצועת החמור תחלה ממטה למעלה, וחוזר ותוחב אותן ב' הקצוות דרך ב' הנקבים שבצד התחיבה הראשונה, לצד מטה, דהיינו לצד הבית יד, וחוזר ועונבן למטה עם הקצת שהניח מהרצועה כפולה שהכניס בהנקבים בתחלה¹⁹. וכשהיה הגב של הנלקה רחב, תוכף ודוחק העניבה סמוך לרצועת העגל כדי שתהיה הרצועה להלקות ארוכה, וכשהיה גב הנלקה קצר, מרפה לה להעניבה רחוק מהרצועות של עגל, כדי שיתארך עי"ז הבית יד.

ויד של רצועות שאוחזו בה ארכה טפח.

ו. אין מעמידין חזנין אלא חסירי כח ויתירי מדע ... כשהוא מגביה מגביה בשתי ידיו וכשהוא מכה מכה בידו אחת כי היכי דליתה מדידיה

¹⁶ ומה היא עניבה, בלשונינו קורין אותה אבקתא. תשובות הגאונים החדשות – עמנואל (אופק) סימן קצח ועיין רמב"ן בראשית לב פסוק כג אולם עיין ר"ש בלוי יא ב ומקואות ו י אבקתא שמכניסין בו ציר דלת והוא כמין כוס קטן של ברזל שתחת הציר ומוסבת הדלת עליה ומתמהרת בפתיחה וסגירה, ולפי"ז כאן היה כמין טבעת מתכת בראש הידות שדרכו עברה הרצועה

¹⁷ כי בעי מרפי לה מפקי לה לגבא אריכא וכי בעי מקלמיי לה לפום גבא קצירא הערוך ערך קל ד

¹⁸ תפארת ישראל [יכין] מסכת מכות פרק ג משנה יב

¹⁹ והיינו דקאמר בש"ס אביקתא אית בה וכו', ר"ל דאביי רצה לדייק ממתניתין מדקתני ומנעת על פי כריסו, ש"מ כל חד וחד לפום גביה עבדינן ליה, ר"ל כל א' וא' כשילקוהו לפי רוחב גבו עבדינן ליה רצועה ארוכה או קצרה, ועל זה מקשי רבא א"כ נפישו להו רצועות טובא לב"ד, וכי אפשר להם לב"ד שיהיו כל כך רצועות מוכנין לפניו, כפי רוחב גבות בני אדם הרבים, ועל זה משני אבקתא אית ביה, ר"ל עניבה יש שם, דהיינו שרצועת החמור שהכניס דרך הנקבים שברצועות העגל, עונבן אחר שהכניסן בהנקבים למטה, שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

עוד התבאר שם שהאיש²⁰ המכה צריך להיות יתר בדעה שיבין איך להכות, וחסר בכח, ומגביה את הרצועות בשתי ידיו ומכה בידו אחת בכל כחו, ומלקהו שליש מלפניו [על חזהו] בין דדיו ושני שלישים מאחוריו, שליש על כתף זה ושליש על כתף זה.

המוכה אינו עומד ולא יושב אלא מוטה, שנאמר (שם) וְהָפִילוּ הַשֹּׁפֵט וְהִקְהוּ לְפָנָיו שִׁיחוּ עֵינָיו שֶׁל שׁוֹפֵט בּו²¹, לא שיהיה מביט בדבר אחר ומכהו מכאן שאין מכים שנים כאחד.

ז. הגדול שבדיינים קורא השני מונה והשלישי אומר הכהו ... מצוה לצמצם ואי לא צמצם חוזר לתחלת המקרא

עוד התבאר שם שהגדול שבדיינים קורא²² כל זמן שזה לוקה (דברים כח פסוק נח – נט) אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת וגו' אם לא תשמור לעשות, והפלא ה' את מפתך וגו' ומתכוין שיגמור הפסוקים עם המלקיות²³, ואם לא גמר חוזר לתחלת המקרא, וקורא וחוזר וקורא עד שתגמר כל ההכאה, וי"א²⁴ שחותם ואומר (תהלים עח פסוק לח) והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו

²⁰ שם הלכה ט י

²¹ דרשא זו היא בספרי, דלפניו משמע שיביט עליו שיהא המוכה לפני עיני המכה, וזה א"א, רק כשמוטה דאז ראייתו מתפשטת על כל גופו. והא דאין מכין שנים כאחד, יליף לה בספרי, מן יכנו אחד ולא שנים, ומרמב"ם משמע, דזה ג"כ נדרש ממה שצריך להביט עליו, דעל שניהם א"א להביט יפה כאחת, אבל בספרי שלנו דרשה אחרת היא כמ"ש.

²² וערב יוה"כ כתב הרמ"א או"ח תרו ו שנהגו שבעת הנלקה אומר וידוי ועיי"ש בביאור הגר"א שהוא כמ"ש הרמב"ם שם דמלקות במקום מיתה עומדת. ומסתברא שזה רק בערב יוה"כ כדי שיתכפר לו אף עון מיתה אך הלוקה בבי"ד יתוגדה רק על חטאו שלוקה עליו.

²³ ושמרתם את דברי הברית וגו' וחותם והוא רחום יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא כל זה מצאתי במשניות מונהגות שעבר עליו הקולמוס וכן במשנה שבירושלמי ליתיה אכן בתלמוד ירוש' כמ"ש הרמב"ם שם דמלקות במקום מיתה עומדת ו למי לא נמצא על הפרק הוזה וגם בהרמב"ם ז"ל שם בהלכות סנהדרין ליתיה ותימה על רש"ל ז"ל ועל הרב בצלאל אשכנזי ז"ל שלא הגיהוהו, וגם בתוס' יום טוב כתוב כדברי, גם הרי"א ז"ל מחק וכתב לא מצאתי זה בכל הספרים. מלאכת שלמה על המשנה פ"ג מי"ד

²⁴ כן היא הגירסא במשנה לפנינו וברמ"א אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרז סעיף ו נהגו שהנלקה אומר וידויים בשעה שנלקה, והמלקה אומר: והוא רחום יכפר עון וגו', שלשה פעמים שהם ל"ט תיבות כנגד ל"ט מכות, וביאור הגר"א שם הביא מקורו מכות כ"ב ב' במתניתין לפי גירסתינו שם: ועל מה שכתבשלשה פעמים כו'. כתב נגד מכות המשתלש אבל לדינא דגמרא אינו אומר אלא פ"א.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

והשני שבדיינים מונה, והשלישי אומר לחזן בכל הכאה, הכה! כל זמן שמכה על פיו הוא מכה שאם יראה שיחלש, לא יאמר שיכה²⁵.

ח. אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים

עוד התבאר שם שמי שאמדהו²⁶ וכשהתחיל ללקות נתקלקל מכה ההכאה בין בריעי בין במימי רגלים אין מכין אותו יותר שנאמר (שם כה פסוק ג) ונקלה אחיד לעיניך כיון שנקלה פטור.

ט. כפתוהו ורץ מבית דין פטור

כפתוהו על²⁷ העמוד ללקות וברת את המיתרים וברח פטור מפני שגם זה קלון גדול, וקרינן ביה ונקלה ונקלה אחיד לעיניך ונפטר, ואין מחזירין אותו.

י. קלה בין בראשונה בין בשניה פוטרין אותו נפסקה רצועה

בשניה פוטרין אותו בראשונה אין פוטרין ... אמדוהו

לכשילקה קלה פוטרין אותו לכשיצא מבית דין קלה מלקין

אותו ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה מלקין אותו

מה שהתבאר שמי שאמדהו²⁸ ונתקלקל בין בריעי בין במימי רגלים אין מכין אותו יותר שנאמר (שם כה פסוק ג) ונקלה אחיד לעיניך כיון שנקלה פטור. זהו דוקא כשהתחיל ללקות נתקלקל מכה ההכאה, אבל אם נתקלקל מן הפחד מקודם ההכאה²⁹ אפילו נתקלקל משיצא מבית דין ללקות ואפילו

²⁵ תפא"י במשניות שם צה

²⁶ רמב"ם שם פרק יז הלכה ה

²⁷ רמב"ם שם הלכה ו

²⁸ רמב"ם שם פרק יז הלכה ה, ערוך השולחן העתיד הלכות סנהדרין סימן נז

²⁹ שלדעת רמב"ם, אין נקלה פוטר רק אחר שהתחילו להכותו, אבל קודם אינו פוטר אפילו נגמר דינו והוליכוהו ללקות, ואפילו היה כל כך הפחד עליו עד שבערב מקודם נקלה, מ"מ לוקה, וגירסתו בברייתא, אמדוהו שילקה וקלה, כלומר לאחר שהתחילו להכותו פוטרין אותו, לכשיצא מב"ד קלה, כלומר אם הקלה היתה לכשיצא מב"ד ללקותו, מלקין אותו, ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה, כלומר מבערב הקודם וכל כך היה מפחד, ומ"מ לוקה, שנאמר: והכה ונקלה, ולא שנקלה כבר בב"ד, ואינו גורם שנקלה כלפי הקודם אלא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

מבערב הרי זה לוקה כל האומד שאמדוהו. וי"א³⁰ שנתקלקל בריעי או במים, פוטרו אפילו קודם שהוכה רק אם הגביה ידו להכותו³¹, אבל נקלה קודם האומדנא וקודם שהגביה ידו להכותו, אינו פוטרו. ואם אמדוהו לכשילקה יתקלה בריעי או במים, קרינן ביה ונקלה אחיך לעיניך, ופוטרינן אותו, אבל אם אמדוהו לכשילקה יתקלה אחרי צאתו מב"ד אחר ההכאות מלקין אותו³², ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה קודם שאמדוהו.

אמדוהו לשתי מלקיות ולקה ונתקלקל בין בראשונה בין בשנייה פטור.

נפסקה הרצועה בשנייה פוטרינן אותו. וי"א³³ שאפילו במלקות אחת נפסקה הרצועה אינו פוטרו, אלא לאחר מכה ראשונה³⁴.

נפסקה בראשונה נפטר ממלקות ראשונה ולוקה האומד השני.

שנקלה. וברייתא דקלה בין בראשונה בין בשנייה, אינו מפרש הכאה ראשונה והכאה שנייה כלפי הקודם, אלא דמייירי שאמדוהו לשתי מלקיות, ונקלה בין במלקות ראשונה בין במלקות שנייה, פוטרינן אותו כשנתקלקל לאחר שהתחילו להכותו, והרבותא היא, דאפילו נתקלקל בראשונה פטור גם מהשנייה, כיון שהיו באומד אחד, אבל נפסקה הרצועה אינו כן, דאם נפסקה בראשונה, נפטר רק מהראשונה ולא מהשנייה, דאין זה בזיון כנקלה בריעי או במים. אך לפ"ז קשה, דא"כ מאי פריך ליהוי כרין, מי יימר דשמואל פוטר כרין גם על השנייה, וכבר הקשה זה אחד מן המפרשים (מל"מ), וביותר קשה, שהרי הרמב"ם עצמו לא כתב דינו של שמואל אשתי מלקיות. אבל באמת ניהא, דכיון דשמואל פוטר כרין אפילו קודם שהתחילו להכותו ורק משכפתוהו ורין פטור, והכא בשאמדוהו לשתי מלקיות, הרי כפתוהו גם בשביל המלקות השני, ולכן שפיר פריך ליהוי כרין, כלומר דל מהכא מלקות ראשונה, הא כפתוהו בשביל השנייה ג"כ, ורין ונפסקה רצועה הא דומה לרין, ומתרין, דאינו דומה לרין, וכמ"ש לפי הקודם (זהו הנלע"ד לשני הפירושים, והלח"מ כתב דלרש"י ערן"ש הברייתות סותרות זא"ז, ואין כאן סתירה, וכבר השיגו המל"מ וגם הוא נתקשה להרמב"ם ולפמ"ש א"ש). ערוה"ש העתיד שם.

³⁰ ריב"ן ותוס' בסוגיא

³¹ ופי' ריב"ן דה"פ, קלה כשנתקלקל בריעי או במים, בין בהכאה ראשונה קודם שהכהו, לאחר שהגביה המכה ידיו להכותו נתבהל ונתקלקל, ובין בשנייה והיינו בהכאה שנייה, פוטרינן אותו, דאפילו בראשונה שלא הולקה עדיין, מ"מ משהגביה ידיו להכותו קרינן ביה ונקלה, אבל נפסקה רצועה, בשנייה דינו שונה כמו שיתבאר.

³² לפי שהמלקות הם קודם הונקלה,

³³ דעת הריב"ן

³⁴ שנפסקה רצועה, בשנייה, לאחר שקבל הכאה ראשונה, קרינן ביה ונקלה, אבל בראשונה משהגביה ידו ולא הוכה עדיין כלל, אין זה ונקלה, מפני שאין זה בזיון כקלקול בריעי או במים, ועל זה שאלו בנמ' אמאי ליהוי כרין, כלומר הא זהו עכ"פ בזיון ככפתוהו ורין, ומתרין התם רין וכו', כלומר דזהו בזיון ככפתוהו בלבד, ורין הוי בזיון מפי.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

כשאומדין³⁵ אותו ואינו יכול לקבל מכות כלל פוטרין אותו עתה, ולכשיבירא אומדין אותו עוד פעם, ומלקין אותו כפי האומד, דלא מצינו שיפטור באומד בלבד, בלתי שום הכאה או סיבה אחרת שנתבאר דהוי כנקלה, ומכת מרדות א"צ אומד כלל.

יא. כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם שנאמר ונקלה אחיך לעיניך כשלקה הרי הוא כאחיד

כל מי שחטא³⁶ ולקה חוזר לכשרותו שנאמר ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא אחיך³⁷, אף כל מחוייבי כרת שלקו נפטרו מידי כריתתן³⁸.

וכבר התבאר לעיל דף יג: שלמרות שכל לאו³⁹ שניתן לאזהרה אין לוקין עליו, חייבי כריתות לוקים כיון שגילתה תורה שלוקה בו.

³⁵ תניא בתוספתא ספ"ג דמכות, מכת תורה מ' חסר אחת. אומדין אותו אם יש לו ללקות לוקה, ואם לאו אינו לוקה, מכת מרדות אינו כן, אלא מכין אותו עד שיקבל עליו או עד שתצא נפשו עכ"ל התוספתא. ערוה"ש העתיד שם סעיף י

³⁶ רמב"ם שם הלכה ז

³⁷ ובספרי פ' כי תצא מלמד שכל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתת ר' חנינא בן גמלא אומר כל היום קורא אותו הכתוב רשע שנאמר והיה אם בן הכות הרשע אבל משלקה הכתוב קראו אחיך שנאמר ונקלה אחיך לעיניך. רדב"ז שם

³⁸ וכן אי בעינן שיהיה מחוייב מלקות מן הדין כדי שיועיל לו המלקות עיין בתשובת הרלנ"ח ז"ל בפסק הסמיכה שהאריך בזה. מל"מ שם. נראה לענ"ד בפשיטות, דצריך התראה דאין לוקין בלא התראה, וזה שאמרו במכות (יג ב), חייבי כריתות א"צ התראה, והו לענין חיוב כרת, ולא לענין מלקות, וראיתי מי שהאריך בזה, ולדעתי ברור שכן הוא, וחייבי כריתות וחייבי מיתה בידי שמים דין אחד להם, כמבואר בתוספתא שלהי מכות ז"ל, מיתה בידי שמים כרת בידי שמים מלקין אותו ע"ש (המניח במל"מ האריך לחקור אם צריך התראה, וכתב דבמכות יג: מבואר דא"צ התראה ע"ש, ולענ"ד אינו כן, אלא כמ"ש). ערוה"ש העתיד שם יג

³⁹ עיי' בס' לח"מ שם הלכה ב דהאריך להקשות ע"ד הרמב"ם דכיון דפסק דחייבי כריתות לוקין משמע דס"ל דחייבי כריתות לא צריכי אזהרה דהכי משמע במכות (דף יג ב) וזה הפך מ"ש בס' המצות שורש י"ד דלא ענש הכתוב מיתה או כרת אא"כ הזהיר ובפירוש המשניות פרק אלו הן הלוקין כתב כי התורה אינה מחייבת מיתה או כרת אא"כ בלאו פשוט וכיון דכריתות צריכי אזהרה היאך פסק דחייבי כריתות לוקין והלא איצטריך הלאו לאזהרת כרת ואין לוקין עליו מידי דהוה אלאו שניתן לאזהרת מיתה ב"ד. ותי' אלא היינו טעמא דלקי משום ג"ש דלענין לעיניך ופסק רבינו כרבינא כדרכו בכל המקומות לפסוק כאוקימתא דלבסוף דהיא במסקנא ותירוצו צ"ע דלפי דבריו קשה היאך כתב דרשע לאוין אין לוקין עליהם ומני בהדיהו לאו שניתן לאזהרת מיתה ב"ד או כרת נהי דאינו לוקה משום דניתן לאזהרת מיתה ב"ד מ"מ לוקה מטעם הג"ש ולא דמי לשאר לאוין דלא לקי עליהו כלל. והר"ב בני חיי בחדושו (דף ט"ז) הקשה על הלח"מ דכיון דבפירוש רבתה תורה א"כ אין הפרש בין כרת דעשה לכרת דל"ת דבכולהו לקי ומדברי הרמב"ם משמע דכרת עשה אינו לוקה בו. ותמיהא מלתא דכלל גדול בידינו לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ואיך הקשה דילקה על כרת דעשה. תו

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

דף כג:

יב. כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה

כבר התבאר במסכת קידושין דף לט: שכל העובר⁴⁰ מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט בנפש להכעיס הרי זה מחלל את השם, וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם, לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד⁴¹, אלא מפני הבורא ברוך הוא כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו, הרי זה מקדש את השם.

יג. אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת

כבר התבאר במסכת מגילה דף ז: שכל מלאכה⁴² שחייבים עליה בשבת, כולל הוצאה⁴³, חייבים עליה ביום הכיפורים, וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביה"כ כן, וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום כיפור, אלא שבשבת במלאכות דאורייתא זדונו בסקילה, ויום הכיפורים זדונו בכרת.

והגם שבימינו אינו נוהג דיני נפשות מכל מקום יש משמעות לחיוב סקילה לענין "קים ליה בדרבה מיניה" כלומר שאדם שעשה מעשה אחד שחייבים עליו שני עונשים, מענישים אותו בעונש החמור בלבד. לפיכך החובל בחבירו בשבת, כיון שהיה מחויב מיתה בידי אדם על מלאכת שוחט שהוא

איכא למידק על הרמב"ם דהנה התוס' חולין (דף פ') הכריחו דמתני' דקתני הראשון חייב כרת ושניהם סופנים את הארבעים אתיא דלא כמ"ד דחייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם וראינו להרמב"ם ז"ל בפרקין שפסק כמ"ד דחייבי כריתות שלקו נפטרו ובפ"ח כתב דכל חייבי כריתות לוקין. המגיה במל"מ שם יז ז, ועיין או"ש שהאריך בזה.

⁴⁰ רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה י

⁴¹ נראה שלמדה הרב מהא דאמרינן בפרק קמא דקדושין כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ובגמרא עשה אין לא עשה לא ורמינהי ישב אדם ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה ומשני ההיא בשבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה וסבר הרב ז"ל שהשכר הוא מפני שקידש את השם ופירש מן העבירה. פר"ח שם

⁴² שו"ע ונו"כ תריא ב

⁴³ ולפיכך חייבים לעשות עירוב גם ליום הכפורים כמבואר בס' תמז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

איסור הוצאת דם פטור מתשלומין, ואפילו בחובל בשוגג. ואין כן ביום הכפורים ביום"כ שאין בו רק כרת, ויהיה חייב לשלם⁴⁴.

יד. ויאמר לקוצרים ה' עמכם ואומר ה' עמך גבור החיל

כבר התבאר במסכת נדרים דף י. שהמקדיש לשמים בין אם מקדיש קרבן ובין אם מקדיש כל דבר אחר ואפילו לצדקה י"א⁴⁵ שלא יאמר לה' ואח"כ יזכיר שם ההקדש כגון לה' חטאת לה' צדקה לה' נתון, שמא יתחרט ולא ישלים דבריו⁴⁶, ונמצא מוציא שם שמים לבטלה. אלא יאמר קרבן לה' צדקה לה' וכדומה⁴⁷.

וי"א⁴⁸ שדין זה אינו אלא בנודר או נודב. וי"א⁴⁹ שלהלכה אין אנו חוששים לכך בין בקרבן ובין בשאר דברים.

טו. הבאת מעשר דכתיב הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת

⁴⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ תכד ב

⁴⁵ הוא דעת ר"ש הכא ובספרא ויקרא פרשה ב סוף פרק ב אות ד ועיין פתח עינים יומא דף לט. ש רבינו אלחנן והתוס' ישנים והריטב"א סברי דלא פליגי ר' יהודה ור"ש לדינא אלא במשמעותא דקרא ע"ד שכתב הרב קרבן אהרן ע"ש וכן ראיתי לרבינו ישעיה הזקן בפסקי נדרים כ"י שהביאו ע"ש.

⁴⁶ והוא הטעם ברא"ש כאן, אולם בשל"ה מס' פסחים קנא ב, וכ"כ בחי' חת"ס לנדרים שם. פירשו שהחשש הוא שמא ימות אחר שיאמר לה אולם עי' שד"ח פאת השדה מערכת ב סי' נו ומערכת ה סי' לה שרוב האחרונים חולקים על טעם זה, שהרי אין חוששים למיתה בזמן מועט, וכל שכן ברגע קטן. וכן החפ"ז בחיים בבאורו לספרי שם לא הזכיר טעם זה אלא טעם שמא יתחרט

⁴⁷ עיין שו"ת אנרות משה אורח חיים חלק ו סימן יז. וצ"ע

⁴⁸ עיין תורה תמימה הערות ויקרא פרק א הערה י דלפי' הרא"ש אין שייך זה אלא בנדרים ונדבות, ולפי' השל"ה שייך זה בכל דבר. ואמנם לדעתי נראה יותר מסתבר פי' הרא"ש, וגם מצינו דבשאר דברים זולת נדרים ונדבות לא חששו לזה, שכן איתא במשנה יומא ל"ט א' טרף בקלפי ואומר לה' חטאת, ובתו"י שם הקשו מברייטא זו ותירצו דשאני התם דכתיב אשר יעלה עליו הגורל לה' והדר ועשהו חטאת, אבל לפי מה שכתבנו בדעת הרא"ש דרך בנדרים ונדבות שייך זה החשש אין צריך לזה, וכן מצינו במקרא (רות ב') שאמר בועז לקוצרים ה' עמכם ולא אמר עמכם ה', ואין להאריך עוד.

⁴⁹ דעת הרמב"ם והרמב"ן והרא"ש דר' יהודה פליג על ר"ש דאין קפידא אם יאמר לה' עולה וכיוצא וידוע דר"ש ור' יהודה הלכה כר' יהודה ומש"ה לא מייתו הא דר' שמעון דלא יאמר לה' קרבן. ודברי ר' יהודה שיקדים הקדשו להקרבנו הוא נכלל במ"ש פי"ד מה' מעה"ק דמהדינים שכתב שם מוכח דצריך הקדש בלב או בפה קודם הקרבה ע"ש. פתח עינים שם. ועיין שו"ת עשה לך רב חלק ד סימן י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

כבר התבאר במסכת תענית דף ט. נאמר בפרשת ראה (דברים יד פסוק כב) עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה צִיּוּנו הַבוֹרֵא לַהֲפָרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת⁵⁰ מִן הַתּוֹצֵרֶת הַחֲקֵלֵאִית וּלְתַתָּם כָּל אֶחָד כְּדִינוֹ, וְלֹא יֹאמֶר הָאָדָם אֵיךְ אֲחֲסוֹר מִמוֹנִי שֶׁאֲדַרְבֵּא בְּנִתִינָה זֶה יִתְעַשֵּׂר כִּמוֹ שֶׁלְּמִדּוֹ חֲזו"ל "עֵשֶׂר בִּשְׁבִיל שְׁתַּתְּעֵשֶׂר, וּלְמִרּוֹת שֶׁאֲסוֹר לְנִסּוֹת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּמוֹ שִׁיבּוּאֵר לַהֲלֵךְ בַּדֶּבֶר זֶה, מוֹתֵר שְׁנֵאמַר, (מִלֵּאכִי ג' פֶּסוּק י) הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצֵר וְגו' וּבְחֲנוּנֵי נָא בְּזֹאת וְגו' וְהִרְקֵתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי.

הַצִּדְקָה דוּחָה אֶת הַגְּזִירוֹת הַקְּשׁוֹת, וּבִרְעֵב וּשְׂאֵר מִיתוֹת⁵¹ תַּצִּיל מִמוֹת, וְהִיא מַעֲשֵׂרֶת, וִי"א⁵² שֶׁאֵף בַּצִּדְקָה מוֹתֵר לְנִסּוֹת אֶת ה' שׁוֹדָאֵי יִבֵּא לוֹ עֲשִׂירוֹת⁵³, כִּמוֹ בַּמַּעֲשֵׂר תְּבוּאָה. וִי"א⁵⁴ שֶׁדּוֹקָא בְּנִתִינָת מַעֲשֵׂר כִּסְפִים⁵⁵ מוֹתֵר לְנִסּוֹת⁵⁶ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲבָל לֹא בְּשֵׂאֵר צִדְקָה. וִי"א⁵⁷ שֶׁאֵף בּוֹזֵה אֲסוֹר וְלֹא הוֹתֵר אֶל בַּתְּבוּאָה וְהַעֲיֵקֵר כַּדִּיעָה רִאשׁוֹנָה.

⁵⁰ מעשר ראשון ושני ומעשר עני ולבאורה כולל גם תרומה כמש"כ בטור רמז "ועוד כי הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד כדכתיב (ד"ה ב' לא) מהחל התרומה לביא בית ה' אכול ושבע והותר עד לרוב כי ה' ברך את עמו וכתוב (מלאכי ג') הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי עליכם ברכה עד בלי די ואמרו חכמים בכל דבר אסור לנסות את ה' חוץ מדבר זה כדכתיב ובחנוני נא בזאת". ואף שפסוק עשר תעשר לכו"ע נאמר בעיקר לגבי מעשר שני וכמו שכתב הספרי והרמב"ם (סחמ"צ קכת, והל' מע"ש פ"א ה"א) והוכיח כן הרמב"ן שם על התורה, מ"מ דרשו ממנו גם דינים לגבי מעשר ראשון וכמו שנאמר ברמב"ן בהשגותיו לשורש יב (ד"ה והראיה) בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר ראשון ואחד מעשר שני ולמדו ממנו שאין מרישים משנה לחברתה ועוד דינים

⁵¹ ועוד מוספת לו אורך ימים כדאיתא בפ"ק דב"ב גבי בנימין הצדיק. ש"ך יו"ד רמז ס"ק ב

⁵² שו"ע ונו"כ יו"ד רמז ד

⁵³ ש"ך שם ד

⁵⁴ ברמ"א שם. וכדבריו משמע בסמ"ג לאוין ד, ועיין בערוה"ש שם ו' ו"לענ"ד אין שום סברא לחלק בכל אלו וגם החוש מעיד מכמה עשירים שכל מה שנותנים יותר מתעשרים יותר והגם שיש שעשירותם נאבדו זהו מהנסתרות לד' אלקינו ובוודאי טובתם היא ועל פי הרוב אינו כן"

⁵⁵ ואין לומר חוקה דדוקא מעשר ולא יותר דהסברא מרחקת זה דהרי כשנותן המעשר זכה בעושר וכאשר נותן יותר לאו עבירה ח"ו עביד דמפקעת מניה זכותו ועוד דאשכחן ביעקב שנדר לתת יותר ואין זה אלא תוספת זכות רצונו יתברך. ראשון לציון שם

⁵⁶ ועיין מהרש"ל בביאורו לסמ"ג חלק לא תעשה מנין ד' ובספר סדר משנה פרק י' מיסודי התורה [ריש] הלכה ה' עלה כ"ז ע"א, דלמהרש"ל במעשר גם בתוהא מותר לנסות

⁵⁷ בשל"ה מסכת מגילה פרק נר מצוה ענין הצדקה אות כה "ונראה, אפילו במעשר כספים נמי לא, דהיכא דגלי הפסוק דשרי לנסות זה, דהיינו במעשר תבואה, שם מותר. אבל היכא דלא גלי בהדיא, הוא בכלל הלאו דלא תנסו". וכתב שם שמש"כ הטור בדוק ומנוסה, רצה לומר, העין רואה שהוא על כרחך כך, וכמו שהעיד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אולם מה שהותר אינו אלא אם עושה על מנת להתעשר, אבל בשביל טובה אחרת כמו בשביל שיחיו בניו וכדומה, אסור לנסות⁵⁸. וי"א⁵⁹ שלכל טובה מותר לנסות.

שלמה המלך ע"ה 'יש מפזר ונוסף' (משלי שם), אבל לעשות כן ולנסות, זה אסור. וכן בשאילת יעב"ץ ח"א סימן ג' בספר משנת חכמים הלכות יסודי התורה מובא בגליון מהרש"א שם ובפ"ת שם ס"ק ב, אולם עיין באור זרוע חלק א – הלכות צדקה סימן יג הביא על עשר תעשר וז"ל "שמעו" לאדם לעשר את ממונו וכל מה שמרבה במעשרות מרבה בעושר והמרבה בצדקה יותר מן המעשרות ה"ז משובח ובלבד שלא יבזבז יותר מחומש ספר ... ודוקא מחיים אל יבזבז יותר מחומש אבל בשעת מיתתו יבזבז כל מה דבעי ולית לן בה" משמע להדיא כדעת הרמ"א

⁵⁸ פתחי תשובה שם א מספר משנת חכמים הל' יסוה"ת

⁵⁹ ערוה"ש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

